

Övergång mellan förskola och grundskola

Inledning

I Mål och budget 2025 tilldelades förskolenämnden och grundskolenämnden 1 miljon kronor vardera för förstärkning av centralt placerade specialpedagogiska resurser i syfte att stärka övergången mellan förskola och grundskola. I nämndernas verksamhetsplaner för 2025 formulerades satsningen som ett uppdrag till barn- och utbildningsförvaltningen.

Vad visar forskningen?

Forskning om övergångar mellan förskola och skola är samstämmig i att välplanerade, strukturerade och relationellt förankrade övergångar har stor betydelse för barns trygghet, lärande och fortsatta utveckling. Övergångar beskrivs som kritiska skeden i barns utbildningsgång, där både möjligheter och sårbarhet uppstår.

Studier visar att bristande samverkan mellan skolformer, otydliga roller och skillnader i syn på barns lärande riskerar att skapa avbrott i kontinuitet och progression. Samtidigt lyfts vikten av gemensamma rutiner, tydlig ledningsstyrning och tidigt gemensamt ansvar för barn i behov av stöd. När vuxna runt barnet samverkar och delar förståelse för barnets behov stärks barnets trygghet och möjlighet att utveckla så kallad övergångskompetens – förmågan att hantera förändring, avslut och nya sammanhang (Ackesjö, 2014; Lillvist & Wilder, 2017; Heimer & Pihlgren, 2025).

Skolverket betonar huvudmannens ansvar för att skapa strukturer och förutsättningar för samverkan samt att säkerställa att barn i behov av stöd uppmärksammas tidigt i övergångsprocessen.

Läget innan genomförandet av uppdraget

Tidigare präglades övergången mellan förskola och grundskola i Huddinge kommun av varierande arbetssätt och olika upplägg av samverkan. Det fanns en dokumenterad men ouppdaterad övergångsplan som delvis upplevdes otydlig i fråga om ansvar, sekretess och stöd vid komplexa övergångar som till exempel beträffande barn i behov av särskilt stöd.

För barn i behov av särskilt stöd fanns begränsad struktur för tidig samordning inför skolval och skolstart. Stödet från centralt placerade specialpedagogiska resurser var i huvudsak reaktivt, snarare än förebyggande. Rektorer och pedagoger efterfrågade tydligare rutiner, tidigare stöd och ökad samordning i övergångsprocessen, särskilt för barn med omfattande stödbehov.

Skillnader i organisering mellan förskola och förskoleklass, exempelvis avsaknaden av funktion motsvarande förskolans resursgrupper i grundskolan, bidrog till ojämlika förutsättningar för vissa barn vid skolstart.

Omvärldsbevakning

Som en del av uppdraget har omvärldsbevakning genomförts genom dialog med andra kommuner, bland annat Nacka, Sollentuna och Stockholm stad. Dessa kommuner har utvecklat mer sammanhållna övergångsmodeller med tydliga riktlinjer, tidig identifiering av barn i behov av stöd och strukturerad samverkan mellan verksamheter.

Gemensamma lärdomar från omvärldsbevakningen är vikten av:

- centralt stöd som kan sättas in tidigt,
- tydliga riktlinjer kombinerade med lokal samverkansplanering och
- särskilt fokus på barn i behov av särskilt stöd redan före skolval

Dessa erfarenheter har varit vägledande i utvecklingen av reviderad övergångsplan och arbetssätt i kommunen.

Övergång förskola – skola, viktig för alla barn

Övergången från förskola till skola är en betydelsefull förändring för alla barn. Barn möter nya krav, nya relationer och en ny lärmiljö, samtidigt som skolplikten inträder. En genomtänkt övergång skapar förutsättningar för trygghet, tillhörighet och fortsatt lärande.

I en kommun med många huvudmän och ett fritt skolval ställs särskilda krav på gemensamma rutiner och strukturer. För att säkerställa likvärdighet behöver

övergången bygga på tydlig ansvarsfördelning, kontinuitet i information och en gemensam förståelse för barns utveckling och lärande över skolformsgränser.

Barn i behov av särskilt stöd

För barn i behov av särskilt stöd är övergången ofta mer komplex och kräver längre framförhållning, tätare samverkan och anpassade insatser.

Vårdnadshavares behov av information och stöd inför skolvalet är ofta stort, liksom behovet av att mottagande skola är förberedd.

Genom förstärkning av centralt placerade specialpedagogiska resurser har kommunen utvecklat ett arbetssätt som möjliggör tidigt, samordnat och riktat stöd. Stödet omfattar bland annat:

- samtalsstöd till förskola och vårdnadshavare inför skolval,
- observationer och underlag till mottagande skola,
- handledning kring anpassningar före och efter skolstart och
- stöd i samverkan med externa aktörer.

Under 2025 har 14 barn med extra stort stödbehov omfattats av dessa insatser.

Resultat och insatser framåt

Genom arbetet har flera utvecklingsområden identifierats och åtgärdats. En reviderad övergångsplan med tydligare riktlinjer och lagstöd har tagits fram, kompletterad med en samverkansdel som möjliggör lokal anpassning. En ny rutin för tidig identifiering av barn i behov av stöd har utarbetats för att möjliggöra insatser redan innan skolvalet.

Arbetet går nu vidare med:

- pilotverksamhet i utvalt område för de nya riktlinjerna och den reviderade samverkansplanen,
- fortsatt stöd av centrala specialpedagogiska resurser med fokus på att identifiera stödbehov i ett tidigt skede och
- stärkt samverkan med fristående huvudmän.

Effekter av resurstillskott, för barnen och för verksamheterna

För Huddinge kommuns förskolebarn har resurstillskottet inneburit ökad trygghet, bättre förberedelse och mer anpassat mottagande i grundskolan. Barn med omfattande stödbehov har fått tidigare och mer sammanhållet stöd, vilket minskat risken för avbrott i lärande och otrygg skolstart.

För verksamheterna har tillgången till centralt placerade specialpedagogiska resurser inneburit ökat stöd i komplexa ärenden, stärkt kompetens genom handledning och förbättrade förutsättningar för samverkan. Skolledare i grundskolan har fått ett tydligare stöd i sitt ansvar att organisera mottagande och skapa anpassade lärmiljöer.

Sammantaget bedöms insatserna ha stärkt likvärdigheten i övergången mellan förskola och skola och lagt en stabil grund för fortsatt utvecklingsarbete.